

Minister voor Rechtsbescherming
De heer drs. S. Dekker
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Tevens per email aan: m.e.damave@minvenj.nl

Utrecht, 3 september 2018
Uw kenmerk: 2299821
Betreft: Consultatie conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten

Geachte heer Dekker,

Slachtofferhulp Nederland maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten.

Verschijningsplicht verdachte

Zoals naar voren komt uit het onderzoek naar het spreekrecht van Lens, Pemberton & Groenhuijsen uit 2010, hebben spreekgerechtigden de wens om hun verklaring aan de verdachte te adresseren. Maar deze wens geldt niet voor elk slachtoffer. Sommige slachtoffers hebben de nadrukkelijke wens om juist buiten aanwezigheid van de verdachte gebruik te maken van het spreekrecht. Recent heeft de rechtbank Midden-Nederland in de strafzaak tegen de verdachte van de moord op Anne Faber het verzoek van de nabestaanden, om gebruik te maken van het spreekrecht buiten aanwezigheid van de verdachte, gehonoreerd.

Het Wetboek van Strafvordering geeft het slachtoffer niet het recht om buiten (tijdelijke) aanwezigheid van verdachte gebruik te maken van het spreekrecht. Dit recht kan wel worden ontleent aan artikel 56 van het Verdrag van Istanbul en artikel 23 van de Europese richtlijn slachtofferrechten (Richtlijn 2012/29/EU). Volgens artikel 56 van het Verdrag van Istanbul moeten slachtoffers (van huiselijk geweld) in de gelegenheid worden gesteld een verklaring af te leggen zonder fysiek aanwezig te zijn of tenminste zonder dat de verdachte aanwezig is. In artikel 23 van de Europese richtlijn slachtofferrechten wordt expliciet aangegeven dat ervoor gezorgd moet worden dat er tussen slachtoffers en verdachten geen oogcontact kan plaatsvinden.

Op dit moment bestaan er weliswaar (op papier) mogelijkheden om onwenselijke confrontaties tussen het slachtoffer en de verdachte ter terechtzitting te voorkomen. In de memorie van toelichting bij het conceptwetsvoorstel wordt gesproken over de mogelijkheid van het slachtoffer om middels een videoconferentie gebruik te maken van het spreekrecht of de mogelijkheid van een schriftelijke slachtofferverklaring. Dit zijn alternatieven om tegemoet te komen aan slachtoffers die niet in persoon willen spreken, maar het zijn geen volwaardige alternatieven. Voor een slachtoffer is het van belang om de rechtbank/ het gerechtshof direct te kunnen toespreken. Het toespreken van de rechter middels een videoscherm is dan niet wenselijk.

Slachtofferhulp Nederland stelt voor om de wens van het slachtoffer centraal te stellen en enkel een (gedetineerde) verdachte te verplichten aanwezig te zijn tijdens de uitoefening van het spreekrecht indien het slachtoffer dit zelf wil. Alleen indien zich bijzondere omstandigheden (bijvoorbeeld slechte gezondheid van de verdachte) voordoen, kan het bevel tot medebrenging achterwege worden gelaten.

Slachtofferhulp Nederland staat met het oog op genoegdoening van het slachtoffer positief tegenover de invoering van een verschijningsplicht voor de gedetineerde verdachte bij de *uitspraakzitting*. Zeker ook wanneer dit in de hand werkt dat niet alleen het dictum wordt uitgesproken (zoals helaas vaak de praktijk is), maar ook de overwegingen die tot het dictum aanleiding geven. Dit laatste draagt positief bij aan begrip en verwerking van het slachtoffer.

Spreekrecht ter terechtzitting

De regeling van het spreekrecht is de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd. Met het voornemen om stieffamilieleden (wettelijk) aan te duiden als kring van spreekgerechtigden wordt weer een belangrijke stap gezet. Slachtofferhulp Nederland is hierover dan ook zeer verheugd.

Slachtofferhulp Nederland vindt het echter wel tijd om een volgende stap te gaan zetten, zodat het slachtoffer als volwaardige partij kan gaan deelnemen aan het juridische debat. Daarom stellen wij graag onderstaande zaken voor:

Responsieplicht

Op dit moment kan een slachtoffer (of diens gemachtigde of advocaat) zich uitlaten over de gevolgen van het tenlastegelegde feit, het bewijs, de juridische duiding daarvan en de strafmaat. In feite kan het slachtoffer een advies aan de rechter geven over de vragen van artikel 350 Wetboek van Strafvordering. Helaas geldt er geen responsieplicht. Volgens de huidige wet hoeft een rechter in zijn vonnis niet te reageren op hetgeen het slachtoffer tijdens het spreekrecht naar voren heeft gebracht. Slachtofferhulp Nederland stelt voor om een responsieplicht voor de rechter in te voeren. Indien het slachtoffer zich over de vragen van artikel 350 Wetboek van Strafvordering uitlaat en zijn standpunt(en) uitdrukkelijk onderbouwd, past daarbij dat de rechter verplicht is in zijn uitspraak uitleg te geven indien hij daar van afwijkt, zoals hij dat ook verplicht is ten opzichte van uitdrukkelijk onderbouwde standpunten van de verdediging en de officier van justitie (zie ook pagina 4 van het advies van Slachtofferhulp Nederland consultatie boeken 1 en 2 nieuwe Wetboek van Strafvordering van 29 juni 2017).

Spreekrecht voor en na requisitoir

Slachtofferhulp Nederland is groot voorstander van een vast moment waarop van het spreekrecht gebruik gemaakt kan worden. Op dit moment wordt hierover namelijk verschillend geoordeeld door verschillende rechtbanken en gerechtshoven (zie o.a. ECLI:NL:GHSHE:2017:1417, ECLI:NL:GHARL:2017:9250 en ECLI:NL:RBROT:2018:1963). Met een vast moment weet het slachtoffer vooraf waar hij aan toe is.

Op dit moment maakt het slachtoffer vaak gebruik van het spreekrecht na de behandeling van de feiten en de bespreking van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Dit is naar het oordeel van Slachtofferhulp Nederland ook het juiste moment voor het spreekrecht indien het slachtoffer zich wenst uit te laten over de gevolgen van het tenlastegelegde feit en eventueel een enkele opmerking wil maken over de verdachte of de strafmaat. Op dat moment gaat het immers in de strafprocedure over de bespreking van de feiten en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Het slachtoffer hoeft dan niet langer te wachten met de uitoefening van het spreekrecht dan nodig is.

Ten aanzien van het uitspreken door het slachtoffer, de gemachtigde of een advocaat, over het bewijs en de juridische duiding daarvan en (mogelijk de strafmaat) acht Slachtofferhulp Nederland een ander moment passend dan zoals voorgesteld. Aan de officier van justitie is een centrale plaats toebedeeld ten aanzien van het bewijs en de strafmaat. Het slachtoffer (of de gemachtigde of advocaat) dient de mogelijkheid te hebben te kunnen reageren op het requisitoir van de officier van justitie en het pleidooi van de advocaat van verdachte. Slachtofferhulp Nederland merkt in de praktijk dat slachtoffers hier ook grote behoefte aan hebben. In deze gevallen is het wenselijk dat eerst de officier van justitie en de advocaat van verdachte kenbaar maken hoe zij over de zaak denken, zodat het slachtoffer daarna hierop kan reageren. Bij een bekende verdachte en verzoek tot bewezenverklaring van de officier van justitie zal het slachtoffer waarschijnlijk geen behoefte hebben zich uit te laten over het bewijs. Dat zal anders zijn als de officier van justitie tot een gedeeltelijke vrijspraak concludeert en het slachtoffer het daarmee beargumenteerd niet eens is.

Een spreekrecht in twee fasen verdient ook om proceseconomische redenen de voorkeur.

Slachtofferhulp Nederland merkt dat in toenemende mate door een (professioneel) gemachtigde, een advocaat of andere rechtshulpverlener gebruik wordt gemaakt van het spreekrecht waarin gesproken wordt over het bewijs en de juridische duiding daarvan en de strafmaat. Met het spreekrecht in twee fasen wordt voorkomen dat het slachtoffer of met name de gemachtigde zich gedwongen voelt uitgebreid te gaan rekwireren over de strafzaak, omdat het standpunt van de officier van justitie op dat moment nog niet bekend is.

Slachtofferhulp Nederland stelt dan ook de volgende volgorde van de inhoudelijke behandeling van de terechtzitting voor:

- bespreking van het tenlastegelegde feit;
- bespreking van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte;
- *spreekrecht over de gevolgen van het tenlastegelegde feit en de strafmaat;*
- *mogelijkheid tot toelichting op de vordering benadeelde partij;*
- requisitoir;
- pleidooi;
- *spreekrecht over het bewijs, de juridische duiding daarvan en de strafmaat;*
- *de mogelijkheid tot een reactie van de benadeelde partij, zulks uitsluitend voor wat betreft de vordering als benadeelde partij;*
- repliek van de officier van justitie;
- dupliek van de verdediging;
- laatste woord van de verdachte.

Hardheidsclausule spreekgerechtigden

Zoals eerder aangegeven pleit Slachtofferhulp Nederland voor het opnemen van een algemene hardheidsclausule waarmee het mogelijk wordt dat ook andere dan in de wet genoemde personen die een nauwe affectieve relatie met het slachtoffer hadden, het spreekrecht kunnen uitoefenen.

De wetgever heeft er voor gekozen om in het wetsvoorstel uitbreiding van de kring van spreekgerechtigden geen hardheidsclausule op te nemen, maar in de toelichting op de wet uit te leggen dat de rechter ook aan andere nabestaanden het spreekrecht kan toestaan.

De huidige wet kan ertoe leiden dat iemand die een nauwe affectieve band met het overleden slachtoffer heeft, geen spreekrecht wordt toegestaan (bijvoorbeeld een zeer dierbare vriend van een overleden slachtoffer, niet zijnde een levensgezel).

Naar het oordeel van Slachtofferhulp Nederland moet de mogelijkheid om andere nabestaanden het spreekrecht toe te staan expliciet in de wet worden opgenomen en niet slechts in de toelichting daarop. Het huidige conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten is naar mijn mening dan ook het moment om een algemene hardheidsclausule op te nemen in artikel 51e Wetboek van Strafvordering.

Slachtofferhulp Nederland ziet zich in dit voorstel gesterkt door het Intervict onderzoek naar het spreekrecht van Lens, Pemberton & Groenhuijsen uit 2010. Hierin valt onder andere op pagina 68 onderstaande citaat van een nabestaande te lezen over het onderwerp kring van spreekgerechtigden:

“Vrienden en de vriendin van mijn zoon wilden ook wel spreken. Nu heb ik voor hen moeten spreken, heb ik stukjes in mijn ‘spreekrechtverhaal’ aan hen gewijd. Nu is het alsof ik alleen gevolgen heb, maar zo is het niet! Het heeft ook een impact gehad op de levens van zijn vrienden, die ooggetuige zijn geweest.”

(Nabestaande, moeder van slachtoffer verkeersmisdrijf)

Spreekrecht bij zitting ex artikel 14f en verder Wetboek van Strafrecht

In het kader van de aanvullingen ten aanzien van het spreekrecht op de terechtzitting vraagt Slachtofferhulp Nederland aandacht voor de huidige positie van het slachtoffer bij een zitting naar aanleiding van een verzoek van de veroordeelde of het Openbaar Ministerie om de opgelegde bijzondere voorwaarden op te heffen of te wijzigen (geregeld in artikel 14f en verder van het Wetboek van Strafrecht). Op dit moment heeft het slachtoffer geen enkel recht in deze procedure. Het slachtoffer wordt niet op de hoogte gesteld van een zitting ex artikel 14f Wetboek van Strafrecht en heeft ook geen spreekrecht, terwijl sommige bijzondere voorwaarden juist ter bescherming van het slachtoffer zijn opgelegd (zoals een contact- of locatieverbod). In de praktijk komt het voor dat de rechter een beschermingsmaatregel van het slachtoffer opheft zonder dat het slachtoffer hierover wordt geïnformeerd. Dit lijkt haaks te staan op het bepaalde in artikel 10 lid 6 van het Besluit slachtoffers van strafbare feiten. Hierin wordt onder meer bepaald dat de individuele beoordeling gedurende de tenuitvoerlegging zo nodig wordt aangepast aan de actuele situatie. De stem van het slachtoffer is in dit verband onontbeerlijk.

Slachtofferhulp Nederland pleit ervoor dat slachtoffers bij een zitting ex artikel 14f en verder van het Wetboek van Strafrecht hierover geïnformeerd worden en indien er sprake is van bijzondere voorwaarden ter bescherming van het slachtoffer, het slachtoffer gebruik mag maken van het spreekrecht.

Spreekrecht tijdens de tbs-verlengingszitting

Slachtofferhulp Nederland acht het van essentieel belang dat slachtoffers van ernstige gewelds- of zedenmisdrijven of hun nabestaanden altijd in de gelegenheid worden gesteld hun wensen indien de dader voorwaardelijk vrijkomt naar voren te brengen. Alleen dan kan bij de beslissing of bepaalde maatregelen moeten worden opgelegd hun belang nadrukkelijk worden betrokken. In algemene zin zijn wij er een groot voorstander van dat een slachtoffer zich bij een voorwaardelijke beëindiging van de verpleging van overheidswege van de dader kan uitlaten over de oplegging van bijzondere voorwaarden ter bescherming van het slachtoffer.

In het conceptwetsvoorstel wordt voorgesteld het spreekrecht (over de oplegging van bijzondere voorwaarden) mogelijk te maken voor alle zittingen waarop de voorwaardelijke beëindiging van de verpleging van overheidswege aan de orde kan komen. In de praktijk betekent dit dat een slachtoffer bij elke tbs verlengingszitting door de officier van justitie wordt opgeroepen om gebruik te (kunnen) maken van het spreekrecht. Het slachtoffer zal zich, nadat de rechtbank de ter beschikking gestelde heeft gehoord, kunnen uitlaten over de inhoud van de bijzondere voorwaarden bij een voorwaardelijke beëindiging van de tbs, terwijl op dat moment nog niet duidelijk is of de voorwaardelijke beëindiging ook zal gaan plaatsvinden. Deze situatie achten wij niet bevorderlijk voor het herstel van het slachtoffer. Mogelijk zal het advies van de gedragsdeskundige luiden om de tbs te verlengen en verzet (de advocaat van) verdachte zich hier niet tegen. Het spreken over de oplegging van bijzondere voorwaarden zal het slachtoffer dan onnodig belasten.

Zoals hiervoor aangegeven acht Slachtofferhulp Nederland het wel van essentieel belang dat een slachtoffer zich kan uitlaten over zijn wensen indien de dader (voorwaardelijk) vrijkomt. Daarom stelt

Slachtofferhulp Nederland voor in de wet op te nemen dat de verpleging van overheidswege enkel (voorwaardelijk) beëindigd kan worden nadat het slachtoffer in persoon in de gelegenheid is gesteld zich uit te laten over de inhoud van de bijzondere voorwaarden. Tevens dient het slachtoffer zich in persoon uit te kunnen laten over de bijzondere voorwaarden tijdens een zitting waarop over de verlenging van een voorwaardelijke beëindiging wordt gesproken.

Motiveringsplicht bij het niet verstrekken van een kopie van de aangifte

Slachtofferhulp Nederland juicht de beoogde wijziging van artikel 163 lid 6 Wetboek van Strafvordering toe. Hoofddregel moet zijn dat een slachtoffer een kopie van zijn aangifte ontvangt. In verband met de moeilijke bewijspositie in zedenzaken kunnen er soms goede gronden zijn om het slachtoffer geen kopie van het proces-verbaal van aangifte te verstrekken. Een weigering van een kopie van de aangifte kan door een slachtoffer worden ervaren als een motie van wantrouwen. Een goede uitleg van de bijzondere redenen tot weigering is dan ook essentieel. Slachtofferhulp Nederland is blij om te zien dat een weigering straks door een opsporingsambtenaar deugdelijk moet worden gemotiveerd.

Helaas blijkt in de praktijk dat de motivering van beslissingen van de politie en het Openbaar Ministerie nogal eens te wensen overlaat (zie o.a. de reactie van Slachtofferhulp Nederland van 31 juli 2018 over de toepassing van artikel 51ac lid 3 Sv in het kader van de consultatie boeken 3,4,5 en 6 nieuwe Wetboek van Strafvordering). Slachtofferhulp Nederland zal dan ook kritisch gaan volgen of de motiveringsplicht navolging gaat vinden in de praktijk.

Uitbreiding voorschotregeling

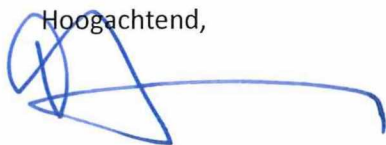
Slachtofferhulp Nederland ondersteunt van harte de voorgestelde wijziging om overtredingen ook onder de voorschotregeling te laten vallen. Het belang van de voorschotregeling is voor slachtoffers groot. In het kader hiervan pleit Slachtofferhulp Nederland ervoor om ook het Uitvoeringsbesluit voorschot schadevergoedingsmaatregel aan te passen. Middels een algemene maatregel van bestuur kan er een bovengrens van minimaal € 5.000,- aan de uitkering worden gesteld. Ingevolge artikel 36f lid 7 Wetboek van Strafrecht geldt deze bovengrens niet voor de uitkering aan slachtoffers van gewelds- en zedenmisdrijven. In artikel 2 van het Uitvoeringsbesluit is het begrip geweldsmisdrijven nader beperkt. Door die beperking vallen nu bijvoorbeeld slachtoffers van delicten als brandstichting, opzettelijke vrijheidsberoving en belaging buiten de boot indien de toegewezen schadevergoeding groter is dan € 5.000,- en de veroordeelde niet in staat is om te betalen. Slachtofferhulp Nederland stelt voor om in ieder geval de artikelen 157, 158, 282, 282a, 283, 285b Sr. en 318 Sr. toe te voegen aan de lijst van geweldsmisdrijven van artikel 2 van het Uitvoeringsbesluit, zodat ook voor deze geweldsmisdrijven geen maximum geldt voor de uitkering.

Tevens vraagt Slachtofferhulp Nederland aandacht voor de dood door schuld delicten. Na de inwerkingtreding van de Wet affectieschade op 1 januari 2019 zal de hoogte van de toegewezen schadevergoeding al snel de € 5.000,- passeren en moet voorkomen worden dat nabestaanden extra leed ondervinden vanwege problemen bij de inning van de schadevergoeding.

Daarom stelt Slachtofferhulp Nederland voor om ook het artikel 307 Wetboek van Strafrecht en artikel 6 Wegenverkeerswet toe te voegen als specifiek genoemde artikelen van artikel 2 van het Uitvoeringsbesluit, waarbij geen maximum wordt gekoppeld aan de uitkering.

Wanneer u naar aanleiding van het vorenstaande vragen heeft, dan zijn wij uiteraard graag bereid deze te beantwoorden.

Hoogachtend,

V. Jammers
Lid Raad van Bestuur